

polja

časopis za kulturu, umetnost
i društvena pitanja

novi sad — godina
XXIII — cena 10 din.

oktobar '77

224

gjoko dogo / klin u mesu

ZLATNA BUBA

Mali jednoumac
Uvukao se u svoju kožu
U svoju čizmu
Hrani životinju u stomaku.

Ona mu zoblje bela krvna zrnca
A on melje zube u mlinici
Pije mulj i grize ogrizine,
Ispira mali mozak
Četkom i deterđentom.

Uzgaja, kažu, svoju svilenu bobicu
Uči je da mu nosi mala jaja
I pleće svilene merdevine
Da se uspne na nebesa.

Boљe bi bilo da mu kažu
S nekim drugim da krčmi sirovu svilu
A zlatnu bubu udavi u kavezu.

Ako joj ne zamrsi konce
Kad bude preskakala
Iz velikog u mali trbuš,
Poješće mu adamovu jabučicu
I gnezdo sviti pod grlo.

TRNOVA VEĆERA

U gluvo doba
Na gluvolom mestu
Dva mraka
Večerala suvo gvožđe.

Majstor mrak
Glode čekić i nakovanj
Majstorica, u crnom kotlu
Kali kov omekšali.

Tako do zore
Dva mraka
Ukivaju srce svoje
U konjske potkove.

Kad se večera završi
S ranim petlima
Kovanice obese oko vrata.
I oslepe.

KLIN U MESU

Od neprobojne kože sašivena košulja
Tannica bez ključara
U zidove ukivaju čavle
Vična braća, kovači od zanata.

Oštice ulaze u meso
U mokru vatrnu
Koja nedra ispunjava
Smeštaju se u rupe
Kao ruke izrasle iz stabla.

Ali doboš od krpe
Ne svira.

Maljice dobiju po mešini
Zvekir na usnama podrhtava,
Sužanj u podrumu
Zatvara zubima vrata
Da ga varnica ne izda.

milan dunderski / sekundant heroja

ATILA

od svih što su prošli kroz vrata naroda
ja atila vođa huna i bić božji
najneslavnije prođoh
naviknut na hladnoću lošu hranu lutalica i strasni zaljubljenik
neprikladan dvorskim manirima malo sam znao i malo šta
poštovao
šator mi je pun tragova tudiž života nezadovoljnika evrope
plemičkih žena i ja prvi u narodu stepskih konjanika
tako neodlučan postah i vremenom sklon pjanstvu
sa zlatom i obećanjima potkupljivati me stadoše
sve dok od svih carstava ne poželeh tek jednu ženu
zaboravio sam na obrazrivost i smrt brata i
sve više povučen i sumnjiv svojim ratnicima
što iz carigrada su mi donosili purpurna odela
mirise za psoglavo i već nalik svim kraljevima
ja ratnik među ratnicima meta smeđu postah
dugo sam čekao prostirku za postelju od trostrukog metalu
a kad ildika se skidati stade kraj sveće iz mongolskih stepa
taj bledi ten-magle mog detinjstva s bokovima što
prema meni krenuše ko daleka ždrebac u trku i premda zaveru
prozreh
sve te zemlje i one što pobih tu smirivati se stadoše
čuo sam još zavesu nož što bljesnu a ipak

SEKUNDANT HEROJA

mada kroz metež
reč mi iza zida prolazi
iza pokretne šume i pouzdanih barikada
i svako ko se nada preživeti ponavlja je:
(ubica
ubijanje
ubijati
ubilački) ...
ubit...
davno sam napustio učionice vavilona
i lik mi je od tada nalik zopirovom liku
i ko ljudi lice pobjede lice to sanja
to je viseće lice vrt u noći lik noći vrt lica
okret nagao i miran u istoj slici lik na slici
oštros rezbaren i po meri večnosti-duboko odvratan
neprihvatljiv u pojedinosti borben bez presedana
iza ugla kada se pojavi s grnčarskim štapom
vičan tom poslu i proveren pozor pun je priča
stradalničko odredenihi ti ih slušaj i ne pomini kraljicu
pred sam meč tresni ga oružjem pripravljenim samo za to
krv će iz njega dugo izlaziti ali se ne prevari
dok šisti dok išta čuješ nedaj da koluta očima
udaraj po ožiljcima otvaraj nove rane
u senici mirte njegova pratnja spava crna im je utroba
po tome ćeš ih prepoznati
u vrtu paunove zakoljiti mu leži ponos
savladaj sve životinje a ako ne progleda ni tad ti si
ga se oslobođio ti si me oslobođio i sedmoro tvojih su vrata
i sedam ulaza su tvojih ali ulazi postupno i iza svakog ulaza
zaključaj vrata tako ćeš opet biti napolju
bićeš nam stalni spasitelj
nagrada sledi

ma koja je sama sebi cilj izvan vidokruga je ove poetese. To je za nju magla, dim. Florika Štefan želi razgovor sa svetom, sa životom, ljudima, sobom, među ljudima, želi sa-odnos i ostvaruje ga, bilo da razgovara zaljubljeno, osmehnuto, duhovito, osorno, sa žarom saučesništva i sadružništva, ili sa sevom besa u očima. Uvek kritična prema ljudima oko sebe, prema svetu, prema sebi. Poezija stava jeste poezija opredeljenja, a samim tim i kritičkog odnosa prema svetu. Taj kritički odnos čoveka koji je imao iluzije, ideale, mlađičku veru i polet, pa su oni otplovili mutnom rekom jave, često se sreće u ovim stihovima koji žele komunikaciju, žele razgovor s realitetom. Ali, to ne znači da ovde imamo posla s desperaterom koji iskazuje svoju rezignaciju stihova, već sa čovekom jasno i javnog usmerenja, pogleda i stava, koji stoji iza svoje reči čitavim svojim predenim životnim putem, iskustvom, idejama i idealima.

Ali, ne smemo dozvoliti čitaocu da shvati kako je u poeziji Florike Štefan poetsko to što ona iskazuje svoje stavove, opredeljenja, pa čak i sudove i, tu i tam, ostavlja utisak društvene skritike u skici. To bi onda bila publicistika u stihovima, a to s poezijom nema nikakve veze. Želimo ovde da iskopamo dijamantsko zrno pesme (makar i nebrušeno, a ono to i nije u ovim stihovima), koje ima svoju vrednost i lepotu nezavisno od berzantskih kurseva na kojima se premeće. Jer, ne čini ivera dijamant dijamantom, niti ga može iskopati, otkriti, otvoriti mu lepotu, objasniti mu značenje. I nama se čini da je, u ovim razgovorima sa svetom, u ovom stojanju u sredini njegove svakodnevnice, Florika Štefan uvek izražavala, jednostavnim rečima, slikama, potrebu da se svet spozna iznutra, da bi se mogao menjati, a to je ovde ono pravo zrno poezije: govoriti celovitošću i jedinstvom pesme, u njenom neponovljivošću, svoj pristanak da se živi, učestvuje, boravi na svetlosti, u danu, svoj ljudski angažman prodora i prkosha. A svet je za poeziju, humanitet. Pesma je pledoja za humanitet. Ali, ne treba shvatiti da su pesnikinji potrebne velike reči, opšta mesta i »univerzalna tematika« da uspostavi dijalog sa svetom na svakodnevnoj pozornici jave koja tako naglo menja scenarij. Nikako velike reči: tu je tek jedno skojevsko životno iskustvo, tu je sasvim pojedinačan hod po mukama ka svetlosti, uz potpuno osećanje sopstvenih koordinata u vremenu i prostoru, uz osećanje prisustva i pripadnosti — idealima, generacijama, novoj stvarnosti, bez gubljenja ravnoteže. Krupnih reči i »univerzalnih« zahvata i simbola — nema. Relacije — stvarne i prenesene — imaju usmerenje, imaju svoj koordinatni sistem koji se lako može otkriti; problem dekodiranja se uopšte ne postavlja, a putevi se dobro znaju: odlazak, susret s javom, stojanje pod naletima stvarnosti, uprkos, otkrivanje toplih mesta u duši (to su ovde uvek otkrića koja ozaruju), predvečernja seta, povratak zavičaju u evokaciji (još jedna tačka koja će nas osvetliti iznutra), predosećanje rastanika, sâm rastanak. U svemu tome pesnikinja Florika Štefan ima jako osećanje prisustva, učesca, ali i senzibiliteta. I tek u kontekstu ove poslednje odrednice možemo govoriti o patetici u njenoj poeziji, imajući na umu pesme iz ovog odbira, gde se nalazi Florika Štefan pesnik konkretne pesme, pesnik objekcija, pesnik, ponavljamo, ozbiljnog, reskog glasa.

Ali, šta znači biti pesnik konkretne poezije? Šta je to konkretna pesme? Nije li to pesma isušena od vlage (iz očiju), pesma sa žilicama smisla, koje se ne vezuju za liriziranjem, za nebitne i irrelevantne subjektivne transformacije privatne ličnosti, pesma koja nije obuzeta građanskim habitu-

som pesnikovim (u sentimentalnom trepetu svake vrste, u štimunzima ovakvim ili onakvim, u nagoti, u mrekoti i blagosti, u topototu). Da to slučajno nije pesma jesenjinovskog ruralnog ili kafkijanskog grča i lorkinske mediteranske čulnosti, vatre, svetlosti i tragike (kako li Florika Štefan uspeala da prebrodi, bez voska u usima, ovu Scilu i Hariđbu svoje pesničke generacije?). Da to nije pesma koja, bez nametanja sopstvenog sentimenta koji kvari žestoko, nagnjko piće jave, hvata prodrone rezonance realiteta zahtevajući i pesmu kao realitet pun čovekove sudbine i smisla? Da to nije dijalektički konkretni totalitet lepote, istine, objektivnog kretanja, čovekove egzistencijalne situacije, njegovog mesta i sudbine u društvu, svetu, kosmosu? I kako uspeva da napiše talkve ili slične pesme (ne govorimo sada o vrednostima) Florika Štefan, pesnik sentimenta i lirske štimunje? Kako? Na to pitanje ne bismo znali da odgovorimo. Tek, pesnikinja knjige *Glasovi i sudbine*, možda svoje, u ovom smislu, najbolje knjige — ima konkretnih, »objektivnih« pesama. U svima njima je prikazan duhovni istorijat jedne individualne anabaze, ali i generacijsko osvajanje svetlosnih prostora. U njima je ostvareno jedinstvo sa svetom, poreklom, zavičajem, zajednicom, ljudima. Svest o tom kretanju, prisustvu, učešću, zajedništvu i jedinstvu — to su univerziteti Florike Štefan. U suštini, izuzimajući dimenzije, to su univerziteti one vrste kakve su osnivali Maksim Gorki i Džek London, svaki na svoj neponovljiv način. Radi se, čini nam se, o jednom svojevrsnom osećanju stvarnosti. Ali ne, ne nikako o osećanju! Biti u stvarnosti, zagnjuren, ogrezao, s ljudima, u njima, učestvovati, činiti, delati. To je pesnik akcije i jedinstva sa svetom, pesnik socijalnog kretanja i integritete, pesnik modernih odisejaja samosaznajnja sebe kroz kolektivna kretanja. U slučaju Florike Štefan, u ovim pesmama, radi se upravo o tom samosaznanju. Stvoriti sebe kroz ljude — to je njen iskustvo, pa i iskustvo ovog životnog kruga.

NA ČASU VELIKOG JEDINSTVA može se uzeti i kao svojevrsni životopis, rečkli bismo, čak, karaktrišićan za jednu generaciju, jedno doba, ako pratimo životni postor kroz koji je prolazio subjekt ovih pesama. Prostor seoske kluće (šora, njive) kao prostor detinjstva prostor provincijskog grada — gde se prvi put prisustvovao »času velikog jedinstva« — kao prostor devota, selo obnove i izgradnje: aktivistički prostor otkrivanja i osamostavljanja ličnosti, prostori grada kao mesta za ljubav, ali i mesta gde se koncentrišu društveni problemi i, ponovo, u evokaciji, zavičajni prostor i vreme, uz predosećanje neprisustvovanja. Svi ti prostori, u kontinuitetu, ulivaju se jedan u drugi, ostvarujući se u klimaku pesmama o odlasku, smrti.

Treba, na kraju, reći da ovom odbiru daju posebnu, višu vrednost pesme o smrti; a smrt je u poeziji Florike Štefan poziv da se još strasnije živi. Smrt koja melanololično boji i ovu knjigu Florike Štefan, kao lajtmotiv njene poezije uopšte, takođe se uliva u maticu života van pojedinačne sudbine, u život kao reku (u koju se dva put ne može ući), u prirodu kao panteos, gde su sva vremena i ljudske sudbine izjednačile i gde se uvek očekuje plođenje i rađanje, kao u četvorostitu PANONSKA, iz poslednje njene knjige SATNICA:

Evo, biću skoro humka, pradedovski mirna,
pod suncem, u svanuću ptičjeg glasa.
Bruji mrtva kost. Ne miriše tamjan, smirna.
Daleko od mene hlebno žito klasa.

bojan bem

oto tolmai

šta biva sa žirafom
ako joj mrlje
potame više i od senke smrti
otežaju više i od senke smrti
— to su upravo mrlje na gorućem vratu
nebeskih vrata
(komična kula kao svaka vavilonska)
o kojima sanjah impresionisti
i fovisti (srečni ljudi)
hvatajući ih konturom kao vodu dlanom
čak je i delakroa već jedne nedelje februara
pisao u svom marokanskom dnevniku

bele mrlje na tamnim
lep beli konj među
narandžama

bojan bem

ovaj naivni istoričar umetnosti
sezan stripa i firmi
ostavlja mrlje kao pomorandže
po belim životinjama
skida mrlje kao pomorandže
s belih životinja
crne pomorandže
olovno voće teže i od senke smrti

i šta biva sa žirafom
šta sa dogom golubom
stušte se u nebo

apsolutno beli
stušte se s neba
s apsolutnim mrljama

kao da jedeš hlepčić ucrtan u
belo brašno

još je gips
labud na vodi
ali već jeca u sreći
leda
među pastelima migolji se
krvavo crvena kreda

Prevela Judita Šalgo

sigur-nost

dorđe sudarski red

PODSETNIK

Sluša večernje vesti
u Senegalu suša
ljudi umiru od gladi
Na TV
deca natečenih stomaka
u Burundiji
zemlja ispučala

sve ga to na nešto podseća

otvara frižider
hrani
psa
mačku

O SMRTI

O smrti
o smrti nemam mnogo toga reći
poznajemo se dovoljno
u ljubavi smo
doživotno

pobednik se već
nazire

PUTOVANJE

Ništa nisi zapisao
nisi ostavio traga
na uzdržanosti hartije
možda je to pravidnost
to tvoje putovanje
ali ipak
izvolite kartu
nepovratnu
niko je neće
poništiti
jer to je
slepi kolosek

Dnevnice nisu potrebne
mrtvacima

POVERENJE

Moj pas
gluplj je
od ostalih

stalno se drži
mene

NA DANAŠNJI DAN

Na današnji dan
pre sto godina
nisam bio živ a ni
mrtav

nisam činio
ni dobro
ni zlo

danasy je sve to
sasvim drugačije

SIGURNOST

Dobro veče
Dobro veče
Ima li ovde sveštenika
Nema
Onda smo bezbedni
Rekoše sveštenici

knjiga prva

miroslav nastasiljević

I

SEDMORICI

koja me beskrajnim nemarom
ovakvog zasluzuju

bogu-plamenu
bogu-ishodištu
bogu-tkivu
bogu-prostoru
bogu-vremenu
bogu-svetlosti i
bogu-ledu
prinosim konačnost
svoga poraza
kojim počinje njihov pad
jer sam bio
jesam
i biću
čak i ako me nikada
nije bilo.

II

Bogu-plamenu
velikom nomadu prostora
klanjam se vrelinom
isklijalom na čelu
i govorim:

Tvoja moć je u iznenadnom
nastanku i nestanku
u sveprisustvu ovde i тамо
u upornoj nestalnosti
i trajnosti.

Nisi li u meni slučajan
zalutao iskustvom progonjenih
i slabih
koliko u vuku
u brezi
najbliskoj i najdaljoj zvezdi?

Nisi li tek tako
gospodar moga postojanja
i smerni sluga
šestorice u meni?

Ogledala svemoćnih
nikada nisu ravná:
izvrću se
iz lika u lik.

Nisi li tek u meni prepoznao
zaludnost predugih seoba
od čelije do čelije
koliko od zvezde do zvezde
samome sebi jalovi feniks
bez uvira i cilja?

III
Bogu-plamenu
stvaraoci i ništiocu
klanjam se do prve i poslednje
čelije koja gori
i govorim:

Tvoje prokletstvo je
neprekinuti lanac življenja.

Tvoje prokletstvo je
svemoć paljenja
i dogorevanja
sputana u nemoć svršetka.

Tvoj poraz sam ja
koji to ovako ravnodušno znam.

jutro u splitu

zdravko krstanović

KUTIJA

Ulijeću golubovi
u foto-aparat

Kad bi snimili sve
Ništa ne bi
Morali
Držati u sebi

Kutija bi za njih
Disala

JUTRO U SPLITU

Izlazim u vazduh
Ti si gore u snu među čempresima
Jutro dariva Firule Sustipan čisto staklo
Lica u njemu
Dimi se u Solinu
Obilazim kafiće sjajne oči žamor jutarnji
Vrevu dah
Vozam se na oblaku
Ti si u snu
Skupljaš rosu za putovanje
Krenućemo odlebdjeti
Svejedno kuda
Čudesno je sve

JEDRO III ARS POETICA

Obilan dar ovome jedru
disanje
Sebe u konopce uvezah
Stopljen neodvojiv
U putu nedokučivom

Otvaram se dna
Duboko dublje priziva
Ponori svjetlosni vali
U jedru jelen

Sve sve za ovo
Izlit se izić
Bez pokrovca nag
Ljusku praznu
Utrobu svoju
Pogledat
Leluja jedro
Jelen mi jezik prinosi
Jezik-vodu
Prahu dalek
pričazama

U zori jedinoj
U rukopisu
Vazda rosa

vršca nema

dejan tadić

KRAJ VRŠCA

Jednom, kada Kula
bude s Brega, sišla
do Železničke stanice,
na viđenje,
Vršca više neće biti.

RADNICI IDU S POSLA

Posle 2
radnici napuštaju fabrike.

Niz suncem zastakljeni
»Bulevar oslobođenja«,
promiću, u gladnom žamoru.

Njihove velike, crvene ruke,
mirovače do sutrašnjeg jutra.

BUDUCI RADNICI

Majci

Pod velikim žutim lusterima
od pola dva do pola sedam
uče, kako se postaje radnik.

Lica su im meka i mlečna
kao što nikada nisu bile
ruke njihovih majki.

VRŠCA NEMA

Vršac ne postoji,
izmislilo ga je naše,
umorno oko,
dok je jednom,
u predvečerje,
lutalo-niz prostrano,
polutumno, ponansko polje.

stvari su čudne

niko topić

DEVOJKA IZ VOZA

Voz s putnicima prolazi kroz stanicu
Osećam se nesigurnim na nogama
Gledam ljude na prozorima
To je sasvim bezopasno i uzbudljivo
Kao gledanje u provaliju
Držeći se ograde

Maše mi neka devojka
Odmahujem joj

Kad bi voz zastao i ona izašla
Mi bismo postali najveći prijatelji
Ali pre nego što bi me uistinu pogledala
Ona bi pružila ruku pitala me za ime

I sve bi pokvarila

VETROVIT KIŠNI DAN

Čekamo autobus

kakav loš dan kaže poznanik
kakav loš dan

do nas ljudi ali oni ljudi
isto misle
vidim to jer mršte lica
dok se pribijuju uz zid ili po grupama
stoje pod kišobranima

zavukli smo se u loš dan
i slažemo se

VARIJACIJA NA VEĆNU TEMU

I

ulazim u tunel ljubavi
još mogu da se osvrćem
i pričam vam

II

ako sam umro to je zato
jer me ye možete dotaknuti
beličasti vazduh spaja nas
ne dodirljive

III

kad se budem vratio pričat će vam
tada će vam sve reći:
ko želi biti na pokopu svom
neka ne ulazi

STVARI SU ČUDNE

Odjednom zastanem i pogledam
Vidim sasvim obične stvari — automobili
Travke se laktaju
Oči prate otiske po travi i drugim očima

To je taj svet
A s kakvom slučajnošću šetam
To ja znam
Šetam i vidim
Kuca hiljade srca
Svetle u senci hiljade očiju mržnje

Stvari gledaju iz tame
Na tren razotkrivene

No evo diže se vetrar sumnje i zaborava
I opet sve je u redu

ljubvane pesme

slavko pavičević

2. I na ulici rastavlja ga;
otvara mu lobanju
ne bi li videla svet
u kome su, možda, davo,
avet il' neko njima sličan;
čupa mu srce ne bi li čula
žubor krvi i videla ga
živog u bilju,
i iznova bi htela njegovo telo
da spoji u neponovljiv sklad.

3. Strašno je hladno
i kamen puca,
penju se uz stube,
drhte u hodu.

Opijeni li su?

Umorni li su?

Rastočeni li su?

I uči će u sobu
Gde će ostvariti
davnašnji san.
On je već na stubištu
opipava i vidi
njene ruke i njene noge
jer niko nema
telo i kosti
ko što ih ona ima katkad,
i nekon tog pipanja
tog prvog videnja,
kad stupe u tišinu,
ješće pečenu ribu
i med iz saća.

4. Je li to
ozbiljno prilagođavanje?

Telo se uvija,

klizi

uz drugo telo.

U vodi su

u stalnom drhtanju,

nasapunjani.

U grlu im je suvo

i grč.

To je drugi haos

iz kog se rađa

novo poglavlje.

6. I nanovo, od grizaju jednom drugom usta
(to je velika ljubav)

vade zube i oči

i redaju ih po stolu

u nove odnose

i posle toga

ćute, dugo, jer

čemu tup razgovor?

NA STEPENIŠTU

polako
sa sigurnošću sam polako napredovao
stepeñistem
na šiljatu visoku stenu
grci zaista znaju za radost prouzrokovana
odvajanjem od dolina
pa i ne tako davno s konopcem preko
koturače
kaludere su dizali i spuštali dok
sad gomila turista
vijuga se

stajala si naspram stola
u obaveznoj suknji koja pokriva i članke
ispod stakla pergamenti stari nekoliko hiljada godina
i kada si me ugledala
skoro da sam te oslovio
nekim nepoznatim jezikom
sam da ispružim ruke i
kao da sam te dotakao
s drhtajem i toplinom onih koji
su došli gore iz doline
i onda bi tebi sve ispričao
na kraju
zaista sve
sam tebi bi objasnio moje puteve
trenutak tajne moje propasti
ovde
u belo obojenim odajama samoča i krutost kaludera
a važnost toga je
da to tada nisam učinio
samo sad osećam
kad silazim sve niže
i niže

SVEČANOST U JEDNOJ BAŠTI ST. CLOUDU

sad kad svanulo je
i svečanost se završava u St. Gloudu
na šljunku šetalista zablistaše zraci
a ja pijući teška francuska vina
obratih se društvu
prekidač
da
prekidač su najvažniji
ako čovek tačno zna gde se oni nalaze u stanu
već se i oseća kao kod kuće
a pored toga
valja i poznavati
nedeljni program radija
treba podvući značaj emitovanja
dakle prekidač i program radija
naglašavao sam
i oni su mi davali za pravo

onda bi nastavio
jer bio sam u 1913.
na otvaranju Théâtre des Champs-Elysées

čuo sam
kako peva
Grisi
Mario
Lablach i
Tamburini
na pozornici Théâtres des Italiens
i bio sam malo kasnije
1936.
u Buenos Airesu
kada za Kraljicu Proleća
na sastanku Sporskog Kluba
izabraše zaista čarobnu Nellidu Fernandez
a bio sam i na ulazu u grčko selo
u okomitoj sunčevoj senci
koračali su robovi s teškom krčazima

a nešto kasnije u državama
za vreme osnivanja prvih džez orkestara
u velikom šeširu

i zato kažem
kad se već bojimo da će se i naši snovi obistiniti
prekidač i
nedeljni radio-program

u međuvremenu sam posmatrao lice
dirigenta kad neprimetno prebrojava
zaostale liste kota
i spoznao sam
čvrstinu odluke donešene u bezizglednim
jutarnjim časovima
kad
postanu nevažećim

U radosti i u bolu, u dobitku i gubitku,
u pobedi i porazu jednak budi, ravnodušan!
(Bhagavad — Gitā, reči Bhagavade iz
indijskog epa Mahabharata, stih 38)

Osnovni problem u razmatranju Pavzeovog egzistencijalnog stava prema životu je u kompleksnosti njegove kontradiktione ličnosti, iskompleksiranosti njegovog bića, unutrašnjeg sukoba, nedovoljno čvrstog duha, odnosno prejake senzibilnosti, sklonosti ka mitologiziranju prošlosti, naročito detinjstva, kao i razočarenja koja su ga pratila tokom celog života.

Paveze je život vrednovao prema vlastitom iskustvu. Zbog toga je bio pesimista i zato ga je završio u trenutku kada je došao na stanovište da je živeti apsurd. No, s izvesne tačke gledišta, on je izapsurda, kroz apsurdan čin, presao u drugi apsurd. Samoubistvo koje je izvršio je, uostalom, suvišan čin. Kako bi to rekao Antoan Ročanter, glavna ličnost Sartrove *Mučnine*: »Ja sam nejasno mislio na to da ukinem sebe, da bih uništio barem jedan od tih suvišnih opstanaka. Ali bi moja smrt bila suvišna. Suvišna moja lešina, moja krv na ovim piljećima, medu ovim biljkama, u dnu ovog nasmiješenog vrtića.« (Ž. P. Sartr, *Mučnina*, Zagreb 1952, str. 146). Međutim, Pavze je jedini izlaz iz svoje mučne situacije vido u samoubistvu. Ono je za njega predstavljalo najviši akt u životu čoveka, najviši mogući domaći slobodnog izbora.

Paveze je celog svog života težio da nađe opravdanje za svoje postojanje, da nađe afirmaciju sebe, jer, kako sam kaže u svom dnevniku *Umešnost življenja*: »Veliki zadatak života je opravdati se« (str. 274).

Neko će možda reći kako je čudno da je opravdanje za sebe tražio čovek koji je učinio mnogo u novijoj italijanskoj književnosti i stekao literarnu slavu koja je mogla da predstavlja životnu vrednost što bi ga makar prividno opravdala. Međutim, u svom unutrašnjem životu Pavze je bio vrlo nesrećan i labilan. Neprekidno je sumnjavao u sebe. Ta sumnja je bila naročito potkrepljivana neuspjesima na sentimentalnom planu.

Jedan od njegovih najtežih problema bio je osećaj koji ga je pratio od najranijih dana: usamljenost. Usamljenost je postala mit kome je težio, kome se njegovo biće predavalо u potpunosti, bez obzira koliko ga to stanje mučilo. Pavze je bolovao od onoga što bi se moglo nazvati neizlečivo mitskom samooticom.

Obična samoča je samoča bića u stvarnosti oko njega. To je prolažni nesporazum koji biće može, uz uloženi napor, da odstrani. Takkav osećaj samoče dolazi izvan i rešava se u odnosu biće — stvarnosti. Takkva samoča nije nerešiv problem. To je stanje u kome se svaki nademo tokom života u kraćim ili dužim periodima. Međutim, neizlečiva mitska samoča je osećaj nepotvrdenosti i nemanja dodira sa stvarnošću, a proizilazi iz osećaja beznačajnosti u odnosu na stvarnost, u odnosu na univerzum, odnosno, ona je posledica nemogućnosti da se kroz afirmaciju ima osećaj postojanja. To je naša nemogućnost identifikacije sa stvarnim: »Stvarnost sveta ne postaje celina s kojom bi se čovek mogao identifikovati i na taj način postati istinski stvaran.« (K. Jaspers, *Filosofija egzistencije*, Prosveta, Beograd 1967, str. 95).

Covekova istorija neće nikada dospeti do nekog konačnog stanjia, do apsoluta kome teži, do nekog cilja. Sve je uslovljeno trenutkom u kome se on pojavljuje. Tako mi možemo samo da dodirnemo stvarnost, a nikočko da je obuhvatimo, jer ona nikad ne postaje celina. Čovek se oseća izgubljenim, jer uvek teži ka nečemu za što oseća da prerasta njegove granične mogućnosti. Osećaj graničnih mogućnosti se saznaće u trenutku izbora, jer se tada uvidaju i granice tog izbora. Dakle, čovek saznaće da postoji nešto što prerasta njegovu konačnu egzistenciju, nešto što je večno i trajno. Svoćen sa svojom nemoci i suvišnosću, čovek ima osećaj neizlečive mitske

zvjezdoznan- čev hiroviti horoskop

ibrahim kajan

1. Sudbina onoga Malika zbilja jeste neizvjesna
Gle, hoće da se nastani na brdu

2. Brda se sravnjuju! zar ne osjećate kako drhti
cijeli svijet
Vidite li stablo kruške, u padini
Ono tone u krš, kao u mimo jezero

3. Da svjet propada, nikako ne može biti san
Kada bi to bio san, mi bismo bili u sasvim drugom (u opipljivu)
vremenu o kojem zna samo tvoj brat

4. I nestaju ravne zemlje pred silnom vodom koju
imenujemo morem. Plivaju sad ribe u kućama naših umrlih
roditelja

Kakvi razlozi navode na te promjene?
Kakvo je to čudo?

Istina, očekivalo se. Ali, u očekivanju se nikada
toliko ne vjeruje (da će se zbiti); stalno se misli:
Zbit će se nešto sasvim drugo.

A ono što treba biti, eto, biva.

I, reci, kamo sada trebaš žuriti kukavni Maliče
Eno, ni brda, ni doline

5. Vidiš li Simhu kako je zadigla skute i žuri
i žuri pred divljim zvijeretom
Ne vidiš je, mili

O, da si joj video čone kosti kako uspaničeno biju,
da si joj oslušnuo pobješnjele bubne opne! — naplavine
radost ugušile bi te, Maliče

Simha kidiše — spašava go život

Nema više ni tebe ni mjesta (na kojem ste zajedno
obitavali): sve ste to pretvorili u vrijeme, iza nje

Može li se reći da je Simha pravedno kažnjena poradi
zlog jezika?

(Vidim te:ti bi da te nema)

6. Osvatio si mater, da umre. Umrla je, i neka je.
Sasvim je suha, lagana poput pera.
Vjetar će je sada podići, vinuti preko obrušenih kućeraka,
preko mora, odnijeti. U neku zemlju,
koju ti i ne znaš.

Faraon ništa ne može tvojemu zlu.
Ni ti ništa ne možeš svojemu uroku.
Može samo jedan mali đavo koji ti spava pod koljenom.

Jedan od vas je uvijek budan i netremice pazi
kada će drugi zaspasti
Kada se to zbude, jedan vesele duše, vodi drugoga

I onda, što išteš od Faraona?
(Zapravo, s kojim sada razgovaram)

7.

Sjećaš li se priče o ženi imenovanoj Jata?
O onoj što je pospremejući odaje, u neznanju, zaturila
nisku bisera, zagubila, sjela i plakala?

I da joj je došao na san šejtan-hodža i rekao joj:
»Otidi u groblje, s prvog junaka šaku zemlje uzmi, turi je
pod jastuk na koji naslanjaš rusu glavu, pa usni. U snu,
kazat će ti se mjesto gdje si spustila onu nisku...«

Znaš li to?

I da je sutra, o gluho doba, otišla u harem, zgrabila
zemlju s tuđeg mezara i pohitala doma. I stavila šaku pod
jastuk. I zaspala.

Pričala je, potom: »Stalo je tutnjati i stali su se
zidovi (moje sobe?) razmicati. Iz silne daljine, kroz
uzdrhtali zrak, kroz grmljavinu, plovio je k memi neki predmet,
poput olovke. I bio je bliži i sve više ličio na sanduk
mrtački. A bio je sanduk mrtački iz onoga mezara, iz daleka
vremena. Vidjela sam: sanduk se zauštavi nada mnom, huka je
stala, ja ni živa ni mrtva. Promolila se glava koja je kazala:
O ženo Jata, zar jedina ti nađe razloga da mi poradi svoje
bezvrijedne niske bisera remetiš mir groba... Nerazumna i niš-
tavna ženo. Niska je tu i tu.«

Znaš li tu priču o ženi Jati, koja je odmah okrenula
pameću?

dražen mazur

dve pesme

ISLANDSKI DVOLOMAC

kada pada kiša onda kisnu samo oni
lagani uzdasi koji potresaju vlastite grudi
koji nemaju kišobran
pluća su gorući parni kotao
koji su u kući
i zeleni problemi pred očima
i koji ne vjeruju u kišu.
nokti ne žele sudjelovati u krađi
a kad prođe čovjek bez kopita
gospoda susjeda opet prisluškuje
i traži po cesti sedamnaestu kaplju
do vrata zarinuti u blato
sve žene neka obuku crnину
vrište svi loši primjeri
jer to je najobičnija smrt.

NEMA VEZE S PEPEMINTOM

moj mršavi konj mršavi pod teretom
na njegova leđa postavljam affilov toranj
i upirem pogled u alfa kentauri
opet mi je oslabio vid
ne vidim mlade zelene.
startam na predzadnju starta
i oni su opet tu.
konj ugiba
ja plaćem
spušta se noć kao zavjesa u HNK
uzalud. nema gledalaca.

dve pesme

dušan radak

U ŠEHEREZADI

samo pravi umetnici
sede u šeherezadi
pravi umetninci sеде
i same glatkim prstom
stave puškina u kosu
i režu kosu
i sekut kosu
i puškinov nos
bace na kakvog natkonobara
koji je zbumen više no
sam puškin
u šeherezadi

i desit se
da dečko doneće mleko
samo dečko što donosi
i prospe mleko
i mleko se puši

i puškin siđe
s glava pravih umetnika
i skine raskošno odelo
sasvim raskošno
i kupa se
u mleku
što se puši

i foto-reporter
što visi u klozetu
samo foto-reporter što visi
nađe se
kraj tela
kraj puškinovog tela
bez nosa
i telo se nađe
ispred foto-aparata

i desit se
da dobra žena
ude u šeherezadu
samo dobra žena
u šeherezadi
i ona vršne
i pravi umetnici
pokrenu svoja lica
samo umetnici s licem

a dobra žena je
puškinova maja

U BIOSKOPU

lažni svedoci
trljuju ruke na sred filma
lažni svedoci trljuju
i samo intuicijom
spaze mr holmsa
koji ljušti kikiriki
i lomi kikiriki
i grize kikiriki
nekom do uha
sve dok ga
neko do uha
ne lupi po glavi
i on postane
sumnjičav
posve sumnjičav

i desit se
da ubica
siđe s ekrana
samo ubica što silazi
izvadi revolver
i puca
sebi u ruku
i padne
ranjen ispred platna

i mr holms
ustane sa svog sedala
sasvim ustane
i predstavi se
samo se predstavi
i ubica se zbumi

direktor bioskopa
što čući ispod blagajne
samo direktor što čući
nađe se kraj
mr holmsa
i pipa mu bilo
i duva mu usta
i ranjeni ubica
prevrće džepove
tražeći ulaznicu

i desit se
da se film završi
sasvim završi
i ljubitelj filma
samo ljubitelj
ode do telefona
i pozove pomoći
i pomoći dođe
posve dođe
i odnose ga
na neko sigurno mesto
sasvim sigurno

a mr holms
izade iz bioskopa
i uđe
u svoja kola

divlje trave

lu sin

PREDGOVOR

Dok čutim, osećam da sam prepun; čim zaustim da nešto kažem, obuzme me osećaj praznine.

Moj prošli život već je mrtav. Radujem se njegovo smrti, jer tako znam da je on jednom postao. Mrtvi život već se raspada. Radujem se njegovom raspadanju, jer tako znam da nije bio prazan.

Blato moga života ostaje rasuto na licu zemlje. Moja je krvica što iz njega ne niču gorda stabla, već samo divlje trave.

Divlje trave. One ne puštaju korenje duboko, niti im se latice odlikuju lepotom. No ipak, one upijaju rosu i kišu, napajaju se krvlju i mesom mrtvih, iako sve nastoji da im otme život. Dok žive, osuđene su da budu gažene i košene, sve dok ne odu mru i istrunu.

Ali, ja sam spokojan, srećan. Smeje mi se i peva na sav glas.

Ja volim svoje divlje trave, ali prezirem to lice zemlje koje se mojim travama krasii.

Podzemljem kola divlja vatra, besneći. Kada jednog dana lava izbije na površinu, spržice sve divlje trave i sva gorda stabla, ne ostavljući im ni da istrunu.

Ali, ja sam spokojan, srećan. Smeje mi se i peva na sav glas.

No nebo i zemlja su tako spokojni, da se ne mogu nasmetati niti zapevati. A verovatno to ne bih mogao, čak i kada nemam i zemljom ne bi vladao takav mir. Na granici između svestnosti i tame, života i smrti, prošlosti i budućnosti, poklanjam ovaj bokor divljih trava kao zalog prijatelju i kleknite, čoveku i zveri, onima koje volim i onima koje mrzim.

Zbog sebe samog, zbog prijateljstva i kletnika, čoveka i zveri, onih koje volim i onih koje mrzim, nadam se što skorijoj smrti i raspodu ovih divljih trava. U suprotnom, ja nisam ni postojao, a to je mnogo tužnije od smrti i raspadanja.

Idite, onda, divlje trave, za mojim predgovorom!

26. april, 1927. godine
Kanton, Paviljon belog oblaka

OPRAŠTANJE SENKE

Kada čovek spava dotle da zaboravi na vreme, može mu se desiti da dođe njegova senka da se s njim oprosti, izgovarajući sledeći reči:

— Ima nešto što mi se ne dopada u raju. Neću da idem u raj. Ima nešto što mi se ne dopada u paklu. Neću da idem u pakao. Ima nešto što mi se ne dopada u vašem budućem svetu od zlata. Neću ni tamu da idem.

— No, ono što mi se u istinu ne dopada, to si baš ti.

— Prijatelju, na nameravam da te i dalje pratim; neću više da se zadržavam.

— Neću!

— Avaj! Zaista neću. Radije bih lutao ništavilom.

— Ja sam samo senka. Napustiću te i utonuti u mrak. Mrak me može progutati; čak i svetlost može učiniti da nestanem.

— Samo, neću da lutam između svetlosti i mraka. Radije bih potonuo u mrak.

cevkom na gotovsće je u Odbor isprovesti Mile džendir, a gadza je dobiti natrag tek kad plati kaznu. Tačka.

Ok o selu je atar. Iza našog atara je tuđi atar. Iza tuđog atara je tuđe selo. Iza tuđog selu je još tuđi atar. Iza još tuđog atara je još tuđi atar. Iza još tuđog atara je još tuđe selo.

Na Rakin bunar snabdjem se s vodom. Arterska, ide direktno iz zemlje, ništa zdravije od nje. Ne pravi pene kad curi u kantru, nema mrmoljaka. S puškom me ne bi naterali da gutam onu vodovodnu. Mlago deca oko lule, pinku se, prsku. Đaci prvacici. Silgurno su i krenili na izlet. U šumicu kod šinternice, da se nadisu svežog vazduha. Da od čitanja, pišanja i sedenja u skamiju ne ostanu grbava. Glavna konkurenca kamila-mama. Valjaće se po travi, neki se izmisljati u ono što su ikrave otorile. Još kad ibi se pojavio Zoran padavičar. Ala bi i razmoto! On kad plijune, do zemlje se ostegli. Za to vreme učitelji će pokazivati učiteljcima prirodne ljepote našog kraja. Njekatih i. Klamčića nećije noge ko zecije uši. I cugati vijnjak. Ni brige nama, svasta lepo i korisno ima deca da nauču! Taman ja malio, popo se na kola, kad evo ti Mileta Abinga. Ispod leve ruke drži ulubljenu plavu kantu, obuven u švedanke, ritav, dromjav, veliki slamni šesir mu ajka na glavu, desnom lupa u dno, sve odjekiva kako peva: Aoj Mile, i ti si od mode, sve ti dupe isčekale rode! Dečurlija se razbežala. Znadu ljudu. Nji sto da čeka na red, Mile kad se pojavi na bunar, svu se sklanjuju, propušću ga.

Kola vuče Dama, moja kobila, Konji su ti mačka u džak. S njima nikad nisi načisto. Turiš ruku unutra, jedamput te ogrebe, drugi put se umiljava. Treba dobro brojati dok ne pribrojiš sve što su zbog konja celog veka ostali šanadni.

Pijem retko kad. Uglavnom pivo. I to samo iz flaže. Na moje oči kad mi otpušu, znam da ništa nije mučkano i dolivan.

Ožderem se, kažem, retko kad, a onda: zbogom pametil! Sto čuda dođe mi u glavu. Uvatam Damu u kola, širom otvorenim kapiju. Teraj u pustoljine! Sokacima. Tam-drcu točkovi, šaraglje škripu. Ja se s jednom rukom držim za levču da ne ispadnem, u drugu stežem kajase. Kormanim bez greške. Okolo se uskomešala prašina. Štipa mi oči. Ošini po prasini! Miš da kroz selo tutnji celo stado krava. Još kad bi imo lulu, pravi morski kurjak. Isprič mi sve nešto treperi, neka magluština, paučina. Dobro znam da na čošak ima samo jedna čuprija od cigala. Otikud sad dve? Kojom da se uputim? Ajd levo. Promašim. Tek je puklio kad sam naletio. Tras! Ode čuprija u jendek. Sva se razjebalila. Štagar puta sam se tako mogo satariti! Ode luda glava. Žalilo bi me samo Tupan. Jedino on čevko bi i zavevo auuuuu! auuuu! za gazdom. Tako mu i treba, kazali bi drugi, nije umo da se čuva, natio tu blešavu glavu, nije procenio koliko pod kapu mož poneti. Žilao bi se sam. Sam i prižalio. Šta mi vredi? Učuto bi, pokrio se pokrovom do brade. I čekao baba Gordana, svete njene verne. Evo vam raj, prodro bi se iz sanduka, gle šta je crvi, svu su gladnii!

Do Velikog sokaka teram još kaljavljaju, a tamo kad izbijem, ko besnu kenu s lanca da si pustio: sklanjam se narode, biće džumbusa kad Orestije Slepčević Švićne njegovu Damu! Idi, ta ona ti beži ko su manuta. Zemlju ne dodiriva. Leti! Tako ne bi bežala ni da je sam Sveti Ilija Gromovnik ganja. Varninice sve iskaču. Upiru prstom u mene žene, upiru prstom u mene! Svi me pitresu. Bole mene što me pitresu, što čantru i upiru prstom. Kad teram kera, isteram ga ko što treba. Ne škombrčim. Nije mi žao novaca. Tek otrežnjem, dok pijem sodu binkabonu i mećem ladne obloge na čelo, vidim kake sam karambole napravio. Kasno Janko na Kosovo stiže. Kroz Mojklin se moram provozati makar jedamput godišnje, makar jedamput zagoviti! I cele godine se prati.

četiri pesme

karolj jung

VISOKA OBALA, REKA

Obala se ponovo pomera.
Prepuna novih strasti izjutra.
Svoje mesto u predelu zauzima.
Ali, pogledaj samo,
Rimljanine budalasti:
Reka samo od kiša nadolazi.
I dok neprestano prevalejuće
Prinudni put
Između dve kule,
Rđa prekriva
Celic mača tvoig.
Vidiš li kako nam
Raspoloženje prekriva
Magla koja se valja;
Ranjeni vek
I — naravno — strah,
Koji je veći
Kao i sám predeo.
Pomislio bi: žitnica panonska,
Čuješ kako pucketi žito,
Ali, pogledaj samo,
Rimljanine budalasti:
Na isušenom dnu pristarog jezera
Deux ex machina.
Nema planinu, groblja rude,
Nema vrhova da ih osvajaš.
Dani: uspomene na minula vremena,
Britiki čelik iskušava
Na stolu izjedenom lužinom.

POD IZGOVOROM POZADINE

Treba se setiti one stanice,
Avetinjskog hujanja
Nad onom šačicom života.
Jer je to bila avet — fantom.
Fantom zaista, napet živac iza njega,
Neman boje tla, koja tutnji.
Treba se setiti i magle,
Kiša koje bez prestanka liju,
Još od lane i preklane,
Oblak koji promiču ulicom sunčanih zraka,
Onih olovnih oblaka,
Onog prljavog neba,
Prljave kiše, prljavih dana,
Onog prljavog mira,
Cutanje, tišine koja vilice steže,
A i napetosti u nama.
Treba se setiti polaska,
A naročito toga da smo se
Ipak vratili kući. U našu domovinu.
Trebalo bi upitati nekoga
Gde li se nalazi taj Murmanski,
Ili bar pogledati
Na nekoj dobroj mapi;
Gde se nalazi taj grad, o gde,
U koji je oputovalo jedno tužno dete,
Jednog sunčanog dana, jedne junske noći;
Ili bar saznati
Kuda nam odlaze deca,
Koja bi se vasceli dan vozila biciklom
I zvonila oko kuće,
Kao subotički tramvaji iz mладости;
Jer ne možeš izbjeći njihova pitanja,

A zbog čega bi ih i izbegavao,
Zbog čega bi bežao od pesme,
Sme li se bežati od pesme,
Od reči uopšte?

POZNI ŠAMAN

»Dok sam spavao,
Jezik mi je pevao!«
(Reči ketskog šamana)

Francuski automobil
Engleski štof
Finski toalet papir
Poljska vojka
Jugoslovenska poligonka
Mađarske knjige
Nemački tranzistor
Japanski foto-aparat
Nemačka stona lampa
Ponovo knjige
O bitkama salamiškim
O revolucionarima
O konsolidaciji
Talijanske olovke
Pražne sveske
Više diploma
Latinske obveznice
Španska peć na butan
Francuski upalač na butan
I naravno francuski caporal
I temerinski plavi jorgovan
Badem iz Obsidijana
Pismo majke iz Ebingena
Pismo oca iz Ebingena
Pismo brata iz Ebingena
udaram u bubanj u roj
udaram u bubanj u roj
Skamenjeno nebo
Zanos izgara
Radio-Luksemburg
Crnici plivaju
Potmuli bubenjevi
Pozni šaman
Zakasneli šaman
Moj ukrađeni šesti prst
Zauvek je nestao
Moje suvišne kosti
I sve ispočetka
Finski toalet papir
Engleski WC
Francuski meh
Francuski prekidač
Još nevidena Francuska
Još nevidena Finska
Još nevidena Engleska
Itd. itd. itd. itd.
Uostalom
Možeš da okopniš
Romantičaru stari
Ne vredi
Okopni već jednom
Okopni već jednom
Okopni već jednom
Paganski anđele moj
Paganski anđele moj

NAPOSLETINU

Nenaoružan
Odlazim
Ovim putem.

Zemlja ovog kraja
— više nego simbol —
Domovina je
I orača-sejača,
Njegovo zvezdano nebo.

Polazim
— predeo ostaje iza mene —
Očekujući praznik
I delec oružje
Onima koji polaze na put.

Zatim ču se i ja ispružiti
— kao nagrižen
raonik pluga —
U zemlji.

S mađarskog preveo Jožef Varga

opasna zver

miodrag petrović

I. P. MIHAILU

8.

kopno zapaljenog lica jež pod petama
dolazi iz daleka ima slatku krv
misilac koji se okreće oko
sebe

diže ruke bumerang ima oblik šake
treba naoštiti treba stići pre svih
na mozak na papke na trup

sve bolesti dolaze kao mlade šume
arterijski bunari
rade biju na vetrnu

9.

vetar je oborio male živote pred rupe
silaze majstori nose alat
na sve spremni

jer oni su dobro izučili knjigu
usko grlo uže
silaze s osmehom lepo naoštreni

ko će zapaliti luč šišmiš
ko će ih dočekati i izgristi daske
ramena izmeriti pustiti radnu
suzu.

10.

suzu kako pronaći put
kojim se vratiti do prve reči
nijihovim tragom klatno

ko će duboko zagaziti u vakuum
doneti kostret sanjane zveri štivo
ognutti velike umove mahovinom

žustro treba zagaziti među gole medu gole
grane ispod kore sunce je
visoko odskočilo nepca bole

11.

bole oči boli lice vetrar svetli
nestati

u mnogima pravcima travu pozor

ostaviti upaljeno svetlo zupčanici
u svakom znaku pozor
poslednja trka na slici

mladi orasi pluća
lutka koja piše ugarcima
prazna kuća.

andromeda

slobodan vukanović

STANISLAV LEM

1.

Znaju ga i obični ne samo uvaženi krem
Dovoljno je reći homo kosmikus Stanislav
Lem.

S devete Daleke planete

U vreme ljudskog doba
Vlada velika seoba.

U vreme letnjeg dana
Nasta invazija Aldebarana
Sve vrhunske vlade
Upitase šta da rade.

Samo jedan ne beše zbumen i nem
Rešavao je probleme homo kosmikus
Stanislav Lem.

2.

Profesor Tih Ijon
Pravi je svemirski atom
Vekovima nastavlja avanture
Prebroduje hemisfere i bure.

Isključuje nemoguće
A njegove leteće kuće
Akumulator su znanja
I riznica svemirskih odlikovanja.

Na institute Mlečnog puta
Po zadatku svog instituta
On i njegova Anika
Predaju astronomiju i mehaniku.

Po njemu se upravlja mašinska smena
Dobrotvor je trećeg reda galaktičnog
plemena
Profesor Tih Ijon
Pravi je svemirski atom.

ANDROMEDA

Kako se kod vas kaže život
Koliko se svetlosnih godina radujete
Možda se to kaže: koliko se svetli
Ili

Koliko ste svetlosnih godina dugi
Kako se kod vas kaže život.

dve pesme

branko maleš

KAD SAM TAKO INTIMAN

što činim kad činim ovo
ja ne znam
ne znam — ne znam
kao ljuljanje
kao prostodušnost djeteta i njegove
mašne koja još malo
i leti
postoji samo da se mora
spajati našna i elisa
svida mi se kazati
irkutsk kutnjak sjevera zvje(ve)ra
da li to nešto — nešto znači
meni ne
iako ima fiziološku slast gutanja
(to je meso koje deblja dušu)
bacili žive u loknima prašine u mojoj
sobi

ja živim u mojoj sobi
u svakoj se sobi umire
i sobe umiru
(jer se ne žene)
otkrit želim treba oči
deku mozga
u slišnim % u dokovima
leže sapeti brodovi
njihovu strijeličastu narav ravno
treba darmuti —
kao mehaničar
ako želiš stisak ruke idućih stoljeća
a možda ne zato ali
svakako postoji neki razlog
(nisam ja ovđe zadužen za njih)
mašna djeteta
maša je vještica vjetrenjače
mašta djevojčice zvončasto je
njihova su tijela mala debela tijesta
tako ovaj tekst ima uvod sredinu i
početak
kako bih napisao kraj pesme
to je sasvim besmisleno

ŠTO JE TO ŠTO, JE TO PJEŠMA

kad roj kitova boingasto
salijeće ispečan pjesak
da li je to slika
vezana uz morsku ispašu
da li je zaodjeven kockast smisao
da li je to drvenost riječi tkanine
riječ ko ž
ruje ko prasad
ruji ko breskvad obješena za pupak
ugriznuta za granu
2000 muha me obrušava
ne
1 muha (ko dobar avion)
iz svojih geometrijskih futurističkih očiju
smatra me 2000 — im
u muhinoj egipatskoj krivulji
ima ljeta
muha se pozna između mlijeka
kao ono što nije bijelo
muha se pozna među crncima
muho reci mi svoje drugo ime
muha:
ja sam crna biljka koja leti
ja sam smunjen hitac koji brza
ja sam komad tuša koji grize
muho reci mi što ćemo s onim kitovima
crveni su im brca usukane oči jaozubi
galvanska glad ore lokaciju podataka
novā horđa māřira u potiljak
crveni su im brca usukane oči jaozubi

ranko igrić

kako sam nastao

roditelji mi to nisu rekli
kako sam nastao
dali su mi samo naslutiti
kad bi se svadali često
mama je histerično vičala
on nije bio sin nisi ga ti napravio
i ja bih tada isao kod djeda tražeći
mamu koja je u međuvremenu otišla
od kuće također
k djedu koji mi je pričao priče
kako sam nastao
kao što to obično pričaju bake
mislio sam da to nije ono pravo
kako sam nastao
spoznao sam kasnije
kad sam sâm pokušao napraviti nekog
sind ali sam iznenada odustao
jer bi ta mala pjejava moguća
mama sigurno kasnije vičala na mene
i rekla da joj ga je napravi netko drugi
e pa neka joj
on i napravi sina
pa će ona zasigurno govoriti
njemu kad se budu svadali
kako sam joj ga ja napravio

joakim čapko

fosilni ostaci jedne ljubavi

Probijena je brana
akumulacionog jezera
laži.
Pogledaj,
njive,
naše njive
guta halapljiva ogromna masa
prevara.

Naše njive —
nisi njive.

Pogledaj,
i tvoje lice, kulise čistote,
prlja.

Pogledaj,
i uloga ubeđene device
tone u mučnim vodama
samoobmane.

Tvoja čistota —
nije čistota.

Mermerne noge
naše nesavladive
tvrdave,
pogledaj,
poklekle su!

Naša tvrdava —
nije tvrdava.

S rusinskog prevela A. Hromiš

Dva zapisa

miroslav egerić

LUK I STRELA

Zoranu Petroviću, prijatelju i slikaru

»Ja sam bio hitac prirode, hitac u neizvesno, možda radi nečeg novog, možda ni radi čega, i moj poziv bilo je jedino to da taj hitac iz pradubine pustim da dejstvuje, da osetim u sebi njegovu volju i da ga načinim potpuno svojim.«

Uvek sam imao sličan osećaj, ali, ometan nečim neprijateljskim, nisam umeo da ga tačno iskažem. Možda i zbog osećanja da svakog razmišljanje o sebi ima, po prirodi, nečeg nepristojnog; možda i zato što sam, s godinama koje su protekle, stekao odvratnost prema isповестima bilo koje vrste; možda zbog osećanja odbačenosti, koje je duže haralo u meni — tek, taj hitac iz pradubine ostajao je pokriven haosom dnevnih doživljaja.

Kad sam pročitao u jednom velikom delu pomenute rečenice, učinilo mi se — evo signala za pitanja koja sam dugo nosio: šta sam to ja, šta sadrži taj »hitac iz pradubine«, čije linije u pokretu osećam kao svoju prirodu? Ima li prava taj hitac da samovoljno »preleti« predele koje drugi ljudi smatraju svetim? Kako da ta strela, snagom luka hitnuta, pogodi cilj koji se stalno pomera?

Osećam u jutra rana, bistra, kako čeznem za nekim zrelim dobom čovečanstva, kako rastem s potrebom da odgovorim na poziv slovenskih predaka, plavih, u sebi, i kako neki čudni, izvrsni predeli, u kojima nikad nisam bio, promiču pred unutrašnjim vidom.

Da li je strela samo produžetak sile koju sadrži luk ili u svom letu nosi zaborav pradubine iz koje je hitnuta? Hoće li, može li, izdržati u svom letu? Pred najezdama pomrčine: hoće li moći da prenese svoj teret na drugu obalu, ka toliko žudenom cilju koji se udaljuje? Postoji sjaj letenja, lebdenja nad ponorima, smisao sjajatog, koji postepeno sazreva. I, gle, taj smisao se, kao leptir iz čaure, pomalja u obliku snage koju sadašnjost nosi u svom jezgru. Neka vas ne varaju drugim mudrostima! Snaga nije u prošlosti: treba slušati, videti kako se energije prošlosti i sadašnjosti slijaju u pokret baš te strele koje osećamo kao svoj život. Mlada u korenu bića, zatvorena, čista, ustremljena ka budućnosti,

ona hrli kroz prostor; jutra bistra i večeri rumene, polja i reke, mora plava i nesna savladaju na svome putu i njeni tiho kretanje nalik je pesmi. Plovi, hitaj, strela slijajna, svejedno je što znaš svoj kraj i što ga ne možeš izbeći!

Predeli, bistro, jasni, duše poljana plodnih, bolne blagosti, zemaljska uživanja, pesme gajeve svetih, plačevi dece pri rađanju i mudra umiranja staraca! Njena čistota putuje obzorjima: eno, eno se javlja na rubu neba i sečanja, zrele, puna i vitka, krilo leptira u snu to trepti nad krovovima kuća: vatreći trag na čistinama neba i uzaludni pokušaji naivnih da izmene njen vek.

Da, ja osećam u sebi volju njenu, nagon kojim je krenula ka pokretljivom cilju u daljini. Otkrivam je u mirisu zemlje, u tamnom jedinstvu neba i reke u predvečerje. Njena me volja ispunjava i kada mislim da je nebo zatvoreno i kada, uzaludno, dozivam milosti smrti. Zatvoren u njen skladni pokret, drhteći nad nebesima i rečima, osećam kako se, gipka i sjajna, izvija prostorom.

Jutra moja, detinjska i zrela, ima li smisla let strele kad pešnik skromno, svirepo, opominje:

Nema stvari koja vredi
Drhtaja tvorjih, nit je dostojna
Uzduha zemlja. Dosadan je život
I gorak, ništa drugo: svet je blato.
Umiri se već jednom.

Ipak... ipak, zanosan je tiki let strele; osećam u njemu život od iskoni, sve što mi je dano. Jedinstvo luka i strele, tajne i pokreta; zanos i smirenje. Možda je nje trag od praha? Šta mari. Sunčane dubine iz kojih je hitnuta sadrže neki svoj smisao.

POHVALA ZABORAVU

... i onda mi reče, ne podižući glas:

Svet duguje svoje postojanje zaboravu. Vidiš, kao kad kamen u jezero padne, utiša se bol i krila vode sklope se nad njim. Nestaju nam tako prijatelji, roditelji, pa drugovi, osipa se lišće života, a mi — tečemo dalje.

Divni, izvrsni ljudi umiru, čitavi gradiovi, naselja, velika imena, blistave iluzije i nade — mi tečemo dalje.

Nestaju iz sećanja divotni dani, jutra i večeri, ljubavi, obećanja sreće — mi tečemo dalje.

Zamisli jedno svirepo pamćenje koje bi sve ēvalo: Licemerstva, prijatelja i neprijatelja; opakosti slučaja i nužnosti; dubine bezrazložnih strahova; oštřite kajanja, tamnine osvetničkih misti, naslage taštine, slabosti vere, kratkoće radosci, hitre pokrete nožem koje nam u srcu načine bližnji; igre nezahvalnosti; zla radi zla; prerušavanja iz obesti ili neznanja; muke od grehova za koje samo mi znamo! Da li bi bilo težeg pakla na zemlji!

Uzmimo, recimo, okrutne jednike koji oko nas udružuju svoje samoće! Koliko slijanjih lutanja i beskorisnih nadmetanja! Sretnu se prvo, vođeni rukom strasti ili slučaja, izgrade sjajne fasade — pa neki istraju u njima, a neki potraže pravdu i mir od drugih koji takode ne znaju šta je npravda ni mir. A na kraju, redovno kasno, dođe veliki, kao večnost moćan zaborav! Sličan blistavu belom snegu nad svežim grobovima, poravna ivice postojanja, ukine razlike izjednači one koji negodaju otpor i one koji svagda mišljahu da je patnja u zatuljnu.

Cutim i slušam. Misao o velikom zaboravu koju razvija moj prijatelj tako je saglasna, sveopštoj tišini oko nas. U blizini viri crkveni krvst: Krušedol, manastir u kojem su sahranjeni jedan kralj i jedna knjeginja, i mnogo brišće taštine. Tišina raste.

UDARNA GRUPA ZA LIKVIDACIJU PUŽEVA

Salamanderi propisno opremljeni kišobranima
potpuno ravnodušni na oblake
pravdu i nepravdu
(nepoznate u kartoteci prirode)

odvojili noć od dana
usled sporog formiranja misli
programirani za uništavanje puževa
oslobodeni kazne unapred

zaštićeni povlasticama
opkolili vinograde

iscrppljuju protivnike glađu
izvaljeni u debeloj hladovini

nepopravljivi monarchisti
u crno-žutim togama

koristiće tamu vrše odlučujući juriš
na premorene i pospane žitelje sakrivene po kućama

ubijaju ih po sobama
sravnujući im ujedno i kuće sa zemljom
ništa ih se ne tiče
u pustoši koju će napustiti
salutirajući

spirajući na daždu
krv kreč i malter s odežda.

KADAR ODBAČEN PRILIKOM MONTAŽE FILMA

Kolona penzionisanih profesora opkoljava vrt u kome se veverice valjaju, penju na drveće i kidaju šišarke. Starce pritiskuju nepotrebne, rashodovane metle. Mnogi usled infrakta ostaju nepomični na domaku vrta. Još dok ih zakopavaju, po busenju što se grčevito drži na rubovima lopata, niče trava. Rodbina im ukrašava grobove veštačkim vilicama, štapovima, lulama, naočarima, nakon čega u kioscima kupuje novine i proverava da li je sahranila ispravnog pokojnika.

Proređena kolona dovršava opkoljavanje vrta. Premoreni starci piiju jogurt, odmaraju se i u sumrak pozivaju veverice da napuste vrt.

Veverice se smeju i psuju.

Sa okolnih brežuljaka posmatraju durbinima poprište stasali naslednici starih, čekajući ishod izdvojeni iz smanjene fotografije.

POSLEDNA AVANTURA JOHANESA GUTENBERGA

Nako 509 godina
gospodin Jahones Gutenberg
se probudi uspravivši se
raspali o nedostatak prostora

pipnuvši rukom ozleđeno mesto
u nedoumici utvrdi očelavio je
dodir neobično zazuvič
u konzerviranom blaženstvu

uklonivši prepreke napravljene
od najkvalitetnijeg mraka

zaboravi boj
upusti se u avanturu šetnje
novine u osvetljenom kiosku
ukočiše starog tipografa na prvom koraku
otpade mu donja vilica
mršava ruka pođe naniže udari o karličnu kost

zatim se svih 208 kostiju razdvoji
(možda je ovaj broj usled starosti reducirano)
ne vodeći računa jedna o drugoj
probuđen bukrom navikao na slična zbivanja
grobar pokupi Johanesa u kofu

niste više za ovakve šetnje gospodine reče noseći ga u postelju
pokrivajući ga mermernim jorganom natürlisch.

raša todosijević

*dečko moraču
da te naučim
da crtaš*

- a) opis godine
- b) opis () godine
- c) opis () godine bez osobitog naglašavanja bilo kog trenutka
- d) opis bilo kog trenutka u godini bez osobitog naglašavanja bilo čega
- e) opis bilo čega bez naglaska na bilo šta
- f) bilo šta o bilo čemu u bilo koje vreme

- a) od 12.30 min. do 12.35 min.
- b) od 12.30 min. do 12.34 min.
- c) od 12.30 min. do 12.33 min.
- d) od 12.30 min. do 12.32 min.
- e) od 12.30 min. do 12.31 min.
- f) od 12.30 min. do 12.30 min.

DEČKO MORAČU DA TE NAUČIM DA CRTAŠ! TRA LA LA LA LA

I

Dečko moraču da te naučim da crtaš! Tra la la la la

II

Dečko moraču da te naučim da crtaš! Tra la la la la

III

Dečko moraču da te naučim da crtaš! Tra la la la la

IV

Dečko moraču da te naučim da crtaš! Tra la la la la

V

Dečko moraču da te naučim da crtaš! Tra la la la la

VI

Dečko moraču da te naučim da crtaš! Tra la la la la

VII

Dečko moraču da te naučim da crtaš! Tra la la la la

VIII

Dečko moraču da te naučim da crtaš! Tra la la la la

IX

Dečko moraču da te naučim da crtaš! Tra la la la la

X

Dečko moraču da te naučim da crtaš! Tra la la la la

XI

Dečko moraču da te naučim da crtaš! Tra la la la la

XII

Dečko moraču da te naučim da crtaš! Tra la la la la